

Si conjuncte virtutes pariter sint in quocumque sunt.

Utrum vero pariter quis omnes possideat virtutes, an alia magis, alia minus in aliquo fuerint, quaestio est. Quibusdam enim videtur quod alia magis, alia minus habeantur ab aliquo; sicut in Job patientia emittit, in David humilitas, in Moysse mansuetudo: qui etiam concedunt magis aliquem mereri per aliquam unam virtutem quam per aliam, sicut eam plenius habet quam aliam; non tamen magis per aliquam mereri dicuntur quam per charitatem, nec aliquam plenius a quoquam haberi quam charitatem. Alias igitur magis, & alias minus in aliquo esse dicunt; sed nullam plenius charitate, quae ceteras gignit. Hasque dicunt esse multas facies, quas memorat Apostolus dicens II. Corinth. I. 11. (1) „Ex personis multarum facierum &c.“ Alii verius dicunt, virtutes omnes & simul, & pares esse in quocumque sunt, ut qui in una alteri par existerit, in omnibus eidem aequalis sit. Unde Augustinus Lib. VI. de Trinit. cap. IV. „Virtutes quae sunt in animo humano, quamvis alio & alio modo singulae intelligantur, nullo modo tamen separantur ab invicem, ut quicumque fuerint aequales, verbi gratia, in fortitudine, aequales sint & prudentia, & justitia, & temperantia. Si enim dixeris, aequales esse istos in fortitudine, sed illum praestare prudentia, sequitur ut hujus fortitudo minus prudens sit; ac per hoc nec fortitudo, aequales sint, quia ut illius fortitudo prudentior: atque ita de ceteris virtutibus invenies; si omnes eadem consideratione percurras.“ Ex his clarescit omnes virtutes non solum esse connexas, sed etiam pares in animo hominis. Cum ergo dicitur aliquis aliqua praeminere virtute, ut Abraham fide, Job patientia, secundum usus exteriores accipiendum est, vel in comparatione aliorum hominum: quia vel humilitatis habitum maxime praefert, vel opus fidei, vel alicujus ceterarum virtutum praecipue exequitur. Unde & ea praeter alios pollere, vel inter alios homines singulariter excellere dicitur secundum hunc modum, scilicet secundum rationem actuum exteriorum. Alibi epist. XXI. Augustinus dicit, in aliquo aliam magis esse virtutem, aliam minus; & unam esse, & non alteram: ait enim sic. „Clarissima disputatione tua satis apparuit non placuisse auctoribus nostris, immo ipsi veritati, omnia paria esse peccata, etiamsi hoc de virtutibus verum sit: quia etsi verum est eum qui habet unam, omnes habere virtutes, & eum qui unam non habet, nullam habere; nec sic peccata sunt paria: quia ubi nulla virtus est, nihil rectum est, nec tamen ideo non est pravo pravus, distortoque distortus. Si autem (quod puto esse verum), sacris, quae literis congruentius) ita sunt animae intentiones, ut corporis membra, non quod videantur oculis, sed quod sentiantur affectibus; & alius illuminatur amplius, alius minus, alius omnino caret lumine; profecto ut quisque illustratione pietatis affectus est, in alio actu magis, & alio minus, in aliquo nihil; sic dici potest habere aliam, & aliam non habere; & aliam magis, aliam minus habere virtutem; nam & major est in isto charitas quam in illo. Et ideo recte possumus dicere & aliqua in isto, & nulla in illo, quantum pertinet ad charitatem, quae pietas est: & in uno homine quidem quod majorem habeat pudicitiam quam patientiam, & majorem hodie quam heri, si proficit; & adhuc non habeat continentiam, & habeat non parvam misericordiam: & ut generaliter, breviterque complectar quam de virtute habeo notionem, virtus est charitas, qua id quod diligendum est, diligitur. Haec in aliis major, in aliis minor, in aliis nulla est: plenissima vero quae jam non possit augeri, quamdiu hic homo vivit, in nemine. Hic insinuari videtur quod aliquis ea ratione possit dici habere unam virtutem magis quam aliam, quia per charitatem magis afficitur in actu unius virtutis quam alterius; & propter differentiam actuum ipsas virtutes magis, vel minus habere dici potest, & aliquam non habere; cum tamen simul omnes & pariter habeat quantum ad mentis habitum, vel essentiam cujusque. In actu vero aliam magis, & aliam minus habet, aliam etiam non habet; ut vir justus utens conjugio, non habet continentiam in actu, quam tamen habet in habitu. Cur ergo non dicantur paria peccata? Forte quia magis facit contra charitatem qui gravius peccat, minus qui levius. Nemo enim peccat nisi adversus illam faciendo quae est plenitudo legis. Ideo recte dicitur Jacob. II. 10. „Qui offendit in uno, factus est omnium reus;“ id est, contra charitatem facit, in qua pendet omnia.

Repetit de charitate, ut addat quomodo tota lex in ea pendet.

CUM duo duo sint praecipua charitatis, in quibus, ut praetactum est, tota lex pendet, & Propheta, advertendum est, quomodo hoc fit, cum in lege, & in Prophetis multa fuerint caeremonialia mandata, quae si ad charitatis sanctificationem pertinuerint, viderentur nondum (2) debuisse cessare. Quia vero non justificationis gratia, quam facit charitas, instituta sunt, sed in figura futuri, & in onus imposita; ideo clarescente veritate cessaverunt velut umbra: verumtamen & ipsa caeremonialia secundum spirituales sensum quem continent, & omnia moralia ad charitatem referuntur. Pertinent enim omnia ad decem mandata in talibus scripta, ubi omnium summa perstringitur, ex quibus cetera emanant: sicut in sermone Domini octo virtutes praemittuntur, ad quas cetera referuntur: & sicut ad decem mandata decalogi cetera referuntur; ita ipsa decem ad duo mandata charitatis pertinent: quia per charitatem implentur, & ad charitatem tanquam ad finem referri debent. Unde Augustinus serm. de laudib. charitatis, „Totam magnitudinem, & amplitudinem divinarum eloquiorum possidet charitas, qua Deum, proximumque diligimus; quae radix est omnium bonorum: unde Veritas ait Matth. XXI. 40. In his duobus mandatis universa lex pendet, & Propheta. Si ergo non vacat, omnes paginas sanctas perscrutari, omnia involucra sermonum evolvere; tene charitatem, ubi pendet omnia: quia perfectio est, & finis omnium. Tunc enim praecipua, & consilia recte fiunt, cum referuntur ad diligendum Deum, & proximum propter Deum. Quod vero timore poenae, vel aliqua intentione carnali fit, ut non referatur ad cha-

(1) Vulgata: „Ut ex multorum personis, ejus quae in nobis est donationis, per multos gratiae agantur pro nobis.“ (2) Al. debere.

ritatem, nondum fit sicut fieri oportet, quamvis fieri videatur. Inimicus enim justitiae est qui poenae timore non peccat; amicus vero qui ejus amore non peccat. Et I. de Doctr. Christ. cap. XXXV. „Omnium enim haec summa est, ut intelligatur legis, & omnium divinarum Scripturarum plenitudo esse dilectio Dei, & proximi.“

DIVISIO TEXTUS.

Postquam determinavit Magister de virtutibus, & donis, hic determinat de connexione eorum. Dividitur autem haec pars in duas. In prima determinat de connexione virtutum; in secunda de connexione praecipitorum, quibus actus virtutum imperantur, ibi: *Cum autem duo sint praecipua charitatis, in quibus... tota lex pendet, & Propheta, advertendum est quomodo hoc sit.* Prima dividitur in duas. In prima probat virtutes esse connexas; in secunda probat eas esse aequales, ibi: *Utrum vero pariter quis omnes possideat virtutes, an alia magis, alia minus in aliquo fuerint, quaestio est.* Et circa hoc tria facit. Primo movet quaestionem. Secundo ponit unam opinionem cum sua probatione, ibi: *Quibusdam enim videtur quod alia magis, alia minus habeantur ab aliquo.* Tertio ponit aliam opinionem, quae vera est, ibi: *Alii verius dicunt virtutes omnes & simul, & pares esse in quocumque sunt.* Et circa hoc tria facit. Primo ponit opinionem cum sua probatione. Secundo solvit probationem primae opinionis, ibi: *Cum ergo dicitur aliquis aliqua praeminere virtute... secundum usus exteriores accipiendum est.* Tertio confirmat per auctoritatem, ibi: *Secundum hunc modum, scilicet secundum rationem actuum exteriorum (excellere dicitur) ut alibi Augustinus dicit.*

QUAESTIO I.

HIC quaeruntur sex.

Primo. Utrum virtutes politicae sint connexae.

Secundo. Utrum virtutes gratuitae.

Tertio. Utrum dona.

Quarto. Utrum virtutes sint aequales.

Quinto. Utrum vitia sint connexa, & paria.

Sexto. Utrum praecipua connectantur in charitate, ita quod modus sit in praecipuo.

ARTICULUS I.

Utrum virtutes politicae sint connexae.

1. 2. quaest. LXXV. art. 1. & de ver. quaest. I. art. 2.

AD primum sic proceditur. Videtur quod virtutes politicae non sint connexae. Virtutes enim istae ex actibus acquiruntur, ut probat Philosophus in II. Ethic. cap. 1. Sed actus non sunt connexi. Ergo neque praedictae virtutes.

2. Praeterea. Quaecumque connectantur, oportet quod in aliquo uno connectantur. Sed non est dare aliquod unum in quo connectantur virtutes, nisi prudentiam; in qua connecti non possunt: quia cum prudentia sit quasi ars, quaedam operabilium, non est inconveniens quod habeat quis prudentiam quantum ad unam materiam, & non quantum ad aliam. Ergo non est necessarium quod virtutes sint connexae.

3. Praeterea. Sicut prudentia omnes virtutes morales ordinat, ita sapientia ordinat omnes scientias, quasi caput scientiarum, ut dicitur VI. Ethic. cap. III. Sent. Tom. III.

(1) Supple virtus. (2) Supple virtutem.

VI. vel VII. Sed propter hoc scientiae non sunt connexae, quia communiter ordinantur a sapientia. Ergo nec propter hoc virtutes morales sunt connexae, quia communiter ordinantur a prudentia.

4. Praeterea. Secundum Philosophum in IV. Ethic. cap. VII. vel VIII. qui circa mediocres honores moderate se habet, non est magnanimus. Constat autem quod virtuosus est secundum aliam virtutem, quam ipse innominatam dicit. Ergo una virtus haberi potest alia non habita.

5. Praeterea. Ad unamquamque virtutem politicam pertinet medium in propria materia tenere. Sed videmus ad sensum quod quidam se habent moderate circa materiam unius virtutis qui non habent se moderate circa materiam alterius. Ergo una (1) politica habetur sine alia.

6. Praeterea. Augustinus dicit ad Hieronymum epist. XXI. quod non est divina sententia qua dicitur: *Qui habet unam, (2) habet omnes.* Ergo cum omnis vera sententia sit divina: quia secundum Ambrosium (Ambrosiastum in I. ad Corinth.) omne verum, a quocumque dicitur, est a Spiritu Sancto; videtur quod non sit vera sententia.

Sed contra. Philosophus in VI. Ethic. cap. XI. vel XII. probat, quod nullus potest habere prudentiam, nisi habeat virtutes morales: neque potest quis habere virtutes morales, nisi prudentiam habeat. Ergo oportet ad hoc quod una virtus habeatur, omnes simul haberi.

Praeterea. Tullius dicit, Lib. II. Tuscul. part. 182. *Si unam de virtutibus tuis amiseris, nullam te habiturum necesse est confitearis: & loquitur de virtutibus politicis, quia de gratuitis nihil ponit.* Ergo virtutes politicae sunt connexae.

Praeterea. Qui habet castitatem, castus est. Sed qui est castus, virtuosus est: qui autem virtuosus est, nullum vitium ei inest. Ergo qui habet castitatem, caret omni vitio, & ita videtur habere omnem virtutem: & eadem ratio est de aliis virtutibus. Ergo qui habet unam, habet omnes.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod virtus dupliciter potest considerari. Uno modo secundum esse ipsius imperfectum, secundum quod seminaria virtutum insunt nobis a natura; & sic virtus dicitur quaedam naturalis inclinatio ad virtutis actum: & hoc modo una virtus potest haberi sine alia. Quidam enim sunt naturaliter apti ad liberalitatem, quidam sunt proni ad luxuriam ex natura suae complexionis; & sic etiam contingit in aliis. Alio modo consideratur virtus secundum esse perfectum, quod ex assuefactione recipitur; & sic accipit nomen politicae virtutis: & hoc modo oportet virtutes omnes esse simul. Et potest triplex ratio ex dictis Philosophorum accipi. Assignatur autem prima a Philosopho in VI. Ethic. ubi sup. quae sumitur ab eo quo perficitur quaelibet virtus politica. Inest enim homini inclinatio quaedam naturalis ad actum prudentiae, quae virtus naturalis dicitur, & vocatur a Philosopho *dinotica*, quam nos industrium dicere possumus; quae quidem & ad bona.

Hhh

na, & ad mala se habere potest: unde non est virtus: quia virtus est quæ opus habentis semper bonum reddit. Unde si debeat ad hoc perducere quod semper ejus iudicium sit rectum, oportet quod addatur aliquid per quod omnis error prohibeatur. Est autem duplex error in iudicio. Unus qui est circa finem, sicut habens habitum vitii, qui quidem inclinatur ad suum actum sicut ad per se bonum; & talis error in agendis assimilatur errori qui est circa principia in speculandis. Alius error est in prosecutione finis, qui contingit cum quis à recta conceptione quam de fine habet, abducitur per passiones; sicut dicitur, quod delectatio corrumpit æstimationem prudentiæ: & hic error assimilatur in agendis errori qui est in speculativis circa discursum principiorum ad conclusionem, utrumque autem errorem prohibet moralis virtus, quæ in finem rectum inclinationem facit, & passionem comprimit: & ideo non potest esse prudentia sine morali virtute, dico temperantia, fortitudine, & huiusmodi. Similiter etiam inclinatio naturalis ad ea quæ virtutis sunt, quanto major est, tanto est magis noxia, nisi rationis discretio adhibeatur; sicut cæcus quanto fortius currit, tanto magis offenditur. Et ideo ad hoc quod virtus moralis perficiatur, oportet quod à prudentia dirigatur: unde prudentia in diffinitione moralis virtutis ponitur, ut patet in II. Ethic. cap. vi. vel vii. Et ideo oportet virtutes politicas connexas esse. Alia ratio connexionis sumitur ex his quæ communiter in omni virtute esse oportet; quorum tamen unumquodque aliqua virtus principaliter sibi vendicat; sicut difficile vendicat sibi fortitudo; medium inter superfluum & diminutum, quod est moderatum, vendicat sibi temperantia; rectum vendicat sibi iustitia; scientiam autem sibi habet prudentia. Et ideo ab his conditionibus unaquæque dictarum virtutum nomen accipit. Quia autem illud quod est maximum in quolibet genere, est causa aliorum, ideo alia virtutes participant quodammodo aliquam prædictarum conditionum ex virtute quæ illud principaliter sibi vendicat. Quia enim fortis est circa maxime difficilia perseverans, facile etiam in aliis difficultatibus minoribus perseverabit. Et hanc causam assignare videtur Seneca, qui dicit epist. lxxvi. omne quod bene fit, iuste, prudenter, fortiter, temperate fieri. Tertia ratio potest sumi ex fine, quem intendit qualibet virtus. Qualibet enim virtus operatur propter bonum virtutis: unde si bonum virtutis, quemadmodum virtuosum decet, intendit, nullo modo ab ipso intentionem deflectit. Unde Philosophus dicit in IV. Ethic. c. 111. vel 11. quod prodigus qui expendit non curans bonum, facile in quantumcumque malum declinat.

Ad primum ergo dicendum, quod quando aliquis exercetur in actu alicujus virtutis, si simul exercetur in actu alicujus vitii, nunquam acquirat aliquam virtutem, quia non acquirat prudentiam. Unde oportet ad hoc quod una virtus habeatur, quod bene se habeat quis circa omnia quæ in usum vitæ veniunt: & sic istis virtutibus simul cum prudentia acquisitis, ex hoc causabuntur alia virtutes quæ sunt circa ea quæ non ita frequenter in usum vitæ veniunt; ex hoc ipso quod ratio assuefacta est inferioribus virtutibus præesse, & inferiores ejus nutum sequi, in quo consistit tota ratio moralis virtutis.

Ad secundum dicendum, quod ex eodem principio procedit prudens circa omnes materias virtutum,

Ex Edit. P. Nicol. (a) Hæc appendix Bedæ non occurrit. (b) Nihil tale in Glossa nova; nec vetus ad manum est.

scilicet ex intentione boni rationis. Unde non potest esse quod prudentia acquiratur secundum unam partem materiæ moralis virtutis, & non secundum aliam, sicut contingit in artibus quantum ad illas materias circa quas eodem modo operantur; sicut carpentarius de nuce, & de quercu similiter facit arcam.

Et per hoc etiam patet solutio ad tertium: quia scientiæ aliæ addunt principia specialia ad principia communia sapientiæ; & ideo una illarum potest sciri altera ignorata. Sed morales virtutes non addunt alia principia super principia prudentiæ, immo principia prudentiæ sunt secundum virtutes morales: quæ quidem principia sunt fines moralium virtutum, secundum Philosophum in X. Ethicor. cap. viii. vel xi.

Ad quartum dicendum, quod qui moderate se habet circa mediocres honores, non habet semper actum magnanimitatis, quia ejus materia non sibi competit; habet tamen habitum, quo etiam circa illos optime se haberet, si materia illa sibi competere. Et similiter est de liberali, & magnifico: non enim est inconveniens quod alicui habenti unam virtutem desit exercitium alierius virtutis, quia non habet materiam.

Ad quintum dicendum, quod ratio illa procedit de virtutibus naturalibus, ut ex dictis patet.

Ad sextum dicendum, quod negatur esse divina sententia, quia non est ex sacra Scriptura prolata, ut ei necesse sit consentire.

ARTICULUS II.

Utrum virtutes gratiæ sint connexæ.

Ibidem.

1. Ad secundum sic proceditur. Videtur quod virtutes gratiæ non sint connexæ. Beda (a) enim dicit, quod Sancti magis humiliantur de virtutibus quas non habent quam de virtutibus quas habent, & orientur. Ergo habent aliquas virtutes, & aliquas non habent.

2. Præterea. Constat quod multi habent fidem qui non habent charitatem. Utraque autem est virtus gratuita. Ergo &c.

3. Præterea. Christus habuit omnes virtutes alias, cui tamen defuit fides, & spes. Ergo una virtus potest haberi sine alia.

4. Præterea. Perseverantia est quædam virtus. Sed multi habent virtutes aliquas, in quibus non perseverant. Ergo una virtus potest haberi sine alia.

5. Præterea. Conjugati, & innocentes possunt habere castitatem. Sed conjugati non habent virginitatem; innocentes autem non habent poenitentiam. Ergo non est necessarium quod qui habet unam, habeat omnes.

6. Præterea. Nihil est laudabile nisi actus virtutis, neque vituperabile nisi vitium. Sed in sacra Scriptura quidam laudantur de uno, & vituperantur de alio, ut patet Apoc. 11. Ergo potest haberi una virtus sine alia, cujus oppositum vitium habetur.

Sed contra. Super illud Psalm. cxviii. *Feci iudicium, & justitiam*, Glossa: (b) „A parte totum, ut qui habet unam, omnes habeat virtutes; & qui

una virtus sine alia, cujus oppositum vitium habetur.

(1) Al. sic spiritus, vel venter. (2) Vulgata conservavit.

Ex Edit. P. Nicol. (a) Et nominatim quidem Augustinus, vel suppositivus Auctor Libri de vera, & falsa poenitentia cap. vi.

„una caret, omnibus careat.“

Idem potest haberi ex Glossa Hieronymi super illud Isai. xvi. *Venter meus ad Moab quasi cithara sonabit*: ubi dicit Glossa: „Cithara sonum compositum non emittit, si una chorda rupta fuerit: (1) sic spiritualis venter Prophetæ, si una virtus defuerit.“

Præterea. Qui habet charitatem, oportet quod habeat alias virtutes: similiter qui habet alias virtutes, oportet quod charitatem habeat, quæ est forma virtutum. Ergo qui habet unam virtutem, omnes habet.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod virtutes gratiæ, quantum ad id quod essentialiter se habet ad virtutem, connexionem habent; quantum autem ad id quod accidit virtuti in quantum est virtus, quamvis forte non accidat ei in quantum est talis virtus, non oportet connexionem esse. Ratio autem connexionis ex tribus sumi potest. Primo ex charitate, quæ est forma virtutum, cum qua omnes virtutes simul infunduntur. Secundo ex gratia, quæ est quasi totum potentiale ad virtutes, ex qua quodammodo fluunt virtutes, sicut ex essentia animæ potentia. Unde sicut omnes potentia sunt simul, in quantum connectuntur in essentia; ita omnes virtutes gratiæ sunt simul, in quantum connectuntur in gratia. Tertio ex ipsa iustitia generali, qua justificatur impius, quæ nihil imperfectum relinquit: quia impium est à Deo dimidiam sperare salutem, ut Sancti dicunt. (a) Unde cum quis justificatur, omnes virtutes ei simul infunduntur.

Ad primum ergo dicendum, quod verbum Bedæ intelligendum est de virtutibus, quantum ad usus, & non quantum ad habitus. Diversi enim Sancti diversimode excedunt se invicem in usibus diversarum virtutum, secundum quod de quolibet confessore dictum est, Eccli. xlii. 20. *Non est inventus similis illi qui (2) conservaret legem excelis.*

Ad secundum dicendum, quod sicut virtutes morales non habent perfectam rationem virtutis, nisi sint directa per prudentiam; ita nec virtutes gratiæ, nisi sint formatae per charitatem. Unde supra distinct. xxxiii. quæst. 111. art. 1. quæstionc. 1. in corp. dictum est, quod fides informis non est virtus.

Ad tertium dicendum, quod in Christo fuit de fide quidquid perfectionis est, scilicet visio: hoc enim per se ad virtutem pertinet; non autem fuit in Christo imperfectio, quæ quidem accidit virtuti, quamvis per se conveniat fidei.

Ad quartum dicendum, quod perseverantia uno modo est specialis virtus, secundum quod dicit propositum persistendi, ut non recedat quis à ratione recta propter tristitias, ut dicitur VII. Ethic. cap. vii. & viii. vel ix. & x. & sic est simul de necessitate cum aliis virtutibus. Alio modo est quoddam accidens virtutibus, secundum quod dicit continuationem virtutum usque in finem; & sic non est necessario simul cum aliis virtutibus.

Ad quintum dicendum, quod virginitas non dicit virtutem, sed quoddam accidens virtuti: unde potest sine peccato amitti. Poenitentia autem, si sit specialis virtus, potest esse in innocentibus sub conditione, ut scilicet si peccarent; poeniterent, sicut in III. Sent. Tom. III.

(1) Al. sic spiritus, vel venter. (2) Vulgata conservavit.

Ex Edit. P. Nicol. (a) Et nominatim quidem Augustinus, vel suppositivus Auctor Libri de vera, & falsa poenitentia cap. vi.

Philosophus dicit de verecundia in IV. Ethic. cap. xv. vel xvii.

Ad sextum dicendum, quod non solum laudatur actus qui est à virtute, sed actus qui est ad virtutem, quo fiunt bona, sed non bene. Similiter non solum semper vituperatur peccatum mortale, quod expellit virtutem, sed etiam veniale, quod est simul cum virtute.

ARTICULUS III.

Utrum dona sint connexa.

1. 2. quæst. lxxviii. art. 5.

1. Ad tertium sic proceditur. Videtur quod dona non sint connexa. I. Corinth. xii. 8. *Alii datur sermo sapientiæ per spiritum, alii sermo scientiæ secundum eundem spiritum.* Sed sapientia, & scientia sunt dona. Ergo alii datur unum donum, & alii aliud; & ita non sunt connexa.

2. Præterea. Gregorius dicit in Moral. Lib. 1. cap. xv. vel xxxii. quod minor est sapientia, si intellectu careat. Ergo sapientia sine intellectu, haberi potest.

3. Præterea. Augustinus dicit de sermone Domini in monte secundum Matth. Lib. 1. cap. 14. quod ab uno dono paullatim fit processus ad aliud. Hoc autem non esset, si necesse foret ea simul esse. Ergo dona non sunt connexa.

4. Præterea. Plus distat à communi statu virtutum perfectio transcendens genus virtutis quam perfectio manens in genere virtutum. Sed qui habet virtutes, non oportet quod habeat eas in perfecto statu virtutum: quæ quidem perfectio in genere virtutis manet. Ergo multo minus oportet quod habeat perfectionem donorum, quæ genus virtutis transcendit; & ita dona non connectuntur sibi in gratia, charitate, vel justificatione: nec est aliud dare, in quo sibi connectantur: ergo non sunt connexa.

5. Præterea. Donorum quædam perficiunt in vita activa, quædam in contemplativa. Sed multi sunt perfecti in vita activa qui gradum vitæ contemplativæ nondum attingunt. Ergo dona non habentur omnia simul.

Sed contra. Quidquid est de necessitate salutis, oportet esse simul cum gratia. Sed dona sunt de necessitate salutis; quod patet per Glossam Matth. vi. quæ dicit, quod in donis est ut operemur mandata, in quibus est ut ad beatitudinem veniamus. Ergo videtur quod dona sint connexa in gratia, sicut & virtutes.

Præterea. Sapientia donum ex charitate causatur, ut ex dictis dist. præc. patet. Ergo quicumque habet charitatem, habet sapientiam. Sed sapientia ponitur in ultimo gradu. Ergo quicumque habet eam, habet omnia alia dona; & sic omnia dona sunt connexa in charitate.

Præterea. Iustitia generalis, defectus qui peccatum implicat, tollit. Sed contra tales defectus dona dantur, sicut consilium contra præcipitationem, ut dicit Gregorius, Lib. II. Moral. cap. xxvi. vel xxxvi. & timor contra superbiam rumorem. Ergo simul cum justificatur anima, omnia dona infunduntur.

Hhh 2

SO.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod, sicut dictum est dist. xxxiv. quæst. 111. art. 1. donum in hoc transcendit virtutem quod supra modum humanum operatur: qui quidem modus ex mensura altiori quam sit humana mensura, causatur. Huic autem mensuræ, quæ Dens est, mens humana per charitatem inicitur. Et ideo modum istum habent ex ipsa charitate quantum ad esse absolutum, quod esse dicimus secundum quod perficiunt in his quæ sunt necessaria ad salutem. Sed quantum ad perfectum esse secundum quod dona ad altiora se extendunt, quod quidem est per gratiam gratis datam, non oportet quod sint connexa.

Ad primum ergo dicendum, quod ibi non ponitur simpliciter donum sapientiæ, & scientiæ, sed sermo sapientiæ, & scientiæ: & hoc quidem ad perfectionem donorum pertinet, ut scilicet homo ita sapientia, & scientia abundet, ut non solum sibi sufficiat, sed per sermonem in alios redundet: unde ponitur inter gratias gratis datas.

Ad secundum dicendum, quod dictum Gregorii facit ad ostendendum connexionem donorum. Vult enim ostendere quod perfectio unius doni non est sine alio: unde sapientia quæ sine intellectu est, & hebes est, & rationem doni non habet.

Ad tertium dicendum, quod gradus ille, sive processus attenditur quantum ad usus donorum; sicut etiam dicitur, quod fides præcedit, & gignit alias virtutes, cum quibus tamen simul quandoque infunditur.

Ad quartum dicendum, quod perfectio virtutum secundum intensionem non est de necessitate salutis, sicut perfectio quæ est ex donis, ut in omnibus scilicet Deum pro regula habeat.

Ad quintum dicendum, quod quamvis ad perfectum statum contemplationis non perveniat omnis qui in vita activa est; tamen omnis Christianus qui in statu salutis est, oportet quod aliquid de contemplatione participet, cum præceptum sit omnibus: *Vacate, & videte quoniam ego sum Deus*, Psalm. xlv. 11. ad quod etiam est tertium præceptum legis.

ARTICULUS IV.

Utrum virtutes sint æquales.

2. 2. quæst. lxxvi. art. 1. & 2. & de ver. q. v. art. 3.

1. **A**D quartum sic proceditur. Videtur quod virtutes non sint æquales. I. Corinth. xlii. dicitur quod charitas est major fide, & spe. Sed quælibet harum est virtus. Ergo una virtus est minor quam alia.

2. Præterea. Quantitas virtutis objecto mensuratur. Sed una virtus ad plura se extendit objecta quam alia. Ergo una virtus est major quam alia.

3. Præterea. Habitus est ad actum habilitare. Sed homo quandoque est magis habilis ad actum unius virtutis quam ad actum alterius. Ergo habet unam virtutem magis intensam quam aliam.

4. Præterea. Supra dist. xxv. dictum est, quod fides, spes, & charitas, & operatio adæquantur. Sed non omnes operationes virtutum sunt æqua-

(1) Vulgata. *Et civitas in quadro posita est*: item mox: *& longitudo, & altitudo, & latitudo ejus æqualia sunt.* (2) *Fortè contendere.*

les. Ergo nec omnes virtutes.

5. Præterea. De quolibet Sancto legitur Eccli. xlv. 20. juxta applicationem Ecclesiæ: *Non est inventus similis illi, qui conservaret legem excelsi.* Hoc autem non potest esse, nisi quia unus excedit alium secundum unam, & alius secundum aliam. Ergo in uno homine virtutes non sunt æquales: alias qui excederet in una, excederet in omnibus.

Sed contra est quod dicitur Apocal. xxi. 16. (1) *Latera civitatis sunt æqualia*: in quo significatur secundum Glossam quod virtutes gratiæ sunt æquales.

Præterea. Per idem per quod habitus causantur, augentur, secundum Philosophum in II. Ethic. cap. 11. Sed omnes habitus virtutum simul infunduntur cum gratia. Ergo simul augentur cum augmento gratiæ. Sed quæcumque simul intenduntur, & remittuntur, sunt æqualia. Ergo omnes virtutes sunt æquales.

Præterea. Secundum quantitatem virtutis est quantitas meriti, & per consequens quantitas præmii. Si ergo una virtus esset altera major, eidem deberetur majus & minus præmium quam alteri in quo esset, & e converso: quod est impossibile, cum non sit nisi unum præmium.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod est æqualitas secundum quantitatem absolutam, & æqualitas secundum quantitatem comparatam, quæ dicitur proportionis æqualitas; sicut patet in digito manus, qui non sunt æquales secundum quantitatem absolutam, cum unus alteri superpositus excedat ipsum; sunt tamen æquales secundum proportionem: quia sicut quantitas unius digiti sufficit ad suum officium, ita & quantitas alterius digiti: unde & digiti proportionaliter augentur. Quantitas ergo absoluta virtutis potest attendi quantum ad tria. Primo quantum ad dignitatem: secundo quantum ad objecta ad quæ se extendit: tertio quantum ad intensionem, quæ cognoscitur in efficacia, & modo agendi. Et his tribus modis contingit quod una virtus excedatur ab alia absolute loquendo: quia una est dignior alia, sicut charitas fide; & prudentia temperantia. Item una est plurimum objectorum quam alia, sicut prudentia quam temperantia. Item una secundum speciem suam requirit majorem intensionem quam alia: quia quanto est difficilius objectum, tanto oportet magis (2) contra tendere, & intensius in ipsum moveri. Sed secundum quantitatem comparatam sunt æquales, quia proportionaliter in his tribus se habent respectu suorum objectorum: & ideo proportionaliter crescunt.

Ad primum ergo & secundum patet solutio ex dictis.

Ad tertium dicendum, quod hoc quod homo est magis habilis ad actum unius virtutis quam ad actum alterius, non est ex diversitate habituum semper, sed ex diversa dispositione naturali, aut etiam ex exercitio.

Ad quartum dicendum, quod per operationem accipitur ibi exterior actus, qui per morales virtutes completur, quas oportet theologice proportionaliter æquari, ut dictum est. Vel aliter dicendum, quod intelligitur de operationibus quæ essentialiter consequuntur ad virtutes, sicut sunt actus interior-

res, quos etiam oportet æquales secundum proportionem esse; non autem secundum actus exteriores, qui possunt esse vel expeditiores, vel impeditiores propter aliqua accidentia.

Ad quintum dicendum, quod hoc dicitur quantum ad exercitium virtutum, & usum, & non quantum ad habitum.

ARTICULUS V.

Utrum vitia sint connexa.

1. **A**D quintum sic proceditur. Videtur quod vitia sint connexa. Jacob 11. 10. (1) *Qui offendit in uno, factus est omnium reus.* Sed non efficitur omnium reus mandatorum, nisi per peccata. Ergo qui facit unum peccatum, habet omnia peccata.

2. Præterea. Peccatum nihil videtur esse in anima, nisi privatio virtutis. Sed per unum peccatum mortale privantur omnes virtutes. Qui ergo habet unum peccatum, habet omnia.

3. Præterea. Sicut virtutes procedunt ex bono amore Dei, ita peccata omnia procedunt ex inordinato amore sui, secundum Augustinum Lib. XIV. de Civit. Dei cap. xxviii. Sed virtutes habent connexionem propter hoc quod conveniunt in charitate. Ergo etiam peccata habebunt connexionem propter inordinatum amorem, ex quo procedunt.

4. Præterea. Virtus, & vitium sunt opposita immediate, ad minus secundum Theologos. Sed nulla virtus inest habenti aliquod peccatum. Ergo insunt omnia vitia opposita singulis virtutibus; & sic idem quod prius.

5. Præterea. Præterea est homo ad peccatum, ad minus in statu naturæ corruptæ, quam ad virtutem: virtus enim est circa difficile. Sed qui habet unam virtutem, habet omnes. Ergo multo fortius qui habet unum vitium, habet omnia.

Sed contra. Peccatum contingit infinitis modis, secundum Dionysium de Div. Nom. cap. iv. & Philosophum II. Ethic. cap. v. vel vii. Sed impossibile est infinita inesse eidem. Ergo non possunt omnia peccata connexa esse.

Præterea. Philosophus dicit in IV. Ethic. cap. xi. vel xlii. quod malum si sit integrum, importabile fieret, & seipsum corrumpere. Sed si inessent omnia peccata uni, esset malitia moralis integra. Ergo hoc non potest stare.

Præterea. Contraria impossibile est inesse eidem. Sed contrarium est unum vitium alii, sicut prodigalitas illiberalitati. Ergo impossibile est esse peccata connexa.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod in peccato duo sunt, scilicet aversio, & conversio. Ex parte aversionis peccata connexionem habent, in quantum avertuntur a bono incommutabili; sed ex parte conversionis non modo connexionem habere possunt, sicut habent virtutes. Virtutes enim habent esse ordinatum, quia in ipsa potentiarum ordinatione consistit ratio virtutis: sed peccata præter intentionem, & per accidens fiunt; & ideo non reducuntur ad rectum ordinem, nec in aliquo uno connecti possunt. Et præterea, peccata ex operibus sunt, & contingunt omnifariam, nec sunt ab aliquo principio infundente, sicut virtutes.

(1) Vulgata: *Quicumque autem totam legem servaverit, offendat autem in uno.* (2) *Al. debeatur.* (3) *Al. congruitatem.* (4) *Al. conveniens.*

Ad primum ergo dicendum, quod hoc intelligitur quantum ad amissionem summi boni, à quo omne peccatum avertit: quo amisso quidquid virtutis (2) habebatur, deperit, & omnia virtutum merita morificantur.

Ad secundum dicendum, quod peccatum quandoque nominat actum; quandoque autem nominat maculam, quæ est privatio gratiæ, & virtutis per comparisonem ad actum præcedentem; quandoque etiam nominat reatum, qui est obligatio ad poenam propter actus inordinate commissos: & ideo secundum diversos actus diversæ maculæ sunt, & diversi reatus, quamvis sit eadem virtus, vel gratia, quæ privantur.

Ad tertium dicendum, quod à charitate procedunt virtutes secundum ordinem rectum; & ideo consonantiam, & connexionem habent: sed ex amore inordinato sequuntur vitia extra ordinem; & ideo (3) contrarietatem ad invicem habent, & multifariam dividuntur.

Ad quartum dicendum, quod immediata oppositio, secundum Theologos, virtutis, & vitii intelligitur quantum ad actus, & non quantum ad habitus. Aliquis enim per unum actum peccati mortalis perdit omnes habitus virtutum, non tamen per illum actum aggeneratur in ipso aliquis habitus; unde tunc caret utroque habitu. Non est autem (4) inconveniens ut in illo qui habet actum luxuriæ, & caret per hoc habitu mansuetudinis, inveniatur actus ejus, non quidem ab ipsa procedens, sed ei similis, sicut actus virtutum dicuntur qui sunt ad virtutem.

Ad quintum dicendum, quod ex hoc ipso quod homo prouior est ad peccandum, non requiruntur tot ad unum peccatum, sicut ad unam virtutem: & ideo non est necessarium ut qui habet unum peccatum, habeat omnia, sicut qui habet unam virtutem, habeat omnes.

Utrum autem omnia peccata sint paria, quære in II. Lib. distinct. xlii. quæst. 1. art. 5.

ARTICULUS VI.

Utrum modus charitatis sit in præcepto.

1. 2. quæst. c. art. 10.

1. **A**D sextum sic proceditur. Videtur quod modus charitatis sit in præcepto. Sicut enim virtutes connectuntur sibi invicem in charitate, ita & omnia mandata ad charitatem reducuntur. Sed virtutes ideo connectuntur sibi in charitate, quia per charitatem formantur. Ergo & præcepta ad charitatem reducuntur, quia modus charitatis sub præcepto cadit.

2. Præterea. Deut. vi. 6. dicitur: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua.* Et constat quod ibi præcipitur actus charitatis. Sed ex actu charitatis modificantur opera quæ sunt in præcepto. Ergo prædictus modus est in præcepto.

3. Præterea. Math. xix. 17. dicitur: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.* Sed nullus potest ad vitam ingredi sine charitate. Ergo modus charitatis est in præcepto.

4. Præterea. Sicut deformationi opponitur formatio, ita prohibitioni opponitur præceptum. Sed de-